

είδον, ἀλλὰ μόνον τὴν αὐταπάρνησιν (ἀλλοτρίωσιν ἑαυτοῦ, κένωσιν), ἢ ὅποια ὡς ἔρωσ τείνει νὰ συγχωνεύσῃ αὐτὸν πρὸς τὴν θεαθεῖσαν καὶ ἐξαύλωθεῖσαν εἰκλόνα. Τὸ δῶρον τῆς ἀπομαντεύσεως τοῦ θεοῦ ὑπὸ τὴν παρηλλαγμένην ἐσθῆτα τῆς πραγματικότητος, ὁ ὑπατος αὐτός σεβασμός, ἀνήκει μόνον εἰς τὸν ὄριμον καταστάνα. Καὶ τίς ἐξ ἡμῶν γίνεται ποτε παντελῶς ὄριμος;

Ἐὰν μετὰ τὰς γενικὰς ταύτας παρατηρήσεις μεταβῶμεν πλέον εἰς τοὺς ἰδιαιτέρους τρόπους τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ ἐφηβικοῦ ἔρωτος, δὲν θὰ ἐκπλαγῶμεν διαπιστοῦντες ὅτι οὔτε ἡλικία οὔτε φυσικὸν γένος περιορίζουν αὐτόν. "Ὅπωςδῆποτε φαίνεται ὅτι ἡ διαφορὰ τῆς ἡλικίας σημαίνει κώλυμα ἰσχυρότερον ἢ τὸ ὁμόφυλον. Θὰ ἐμίλησωμεν λοιπὸν κατὰ σειρὰν περὶ τοῦ ὁμοφύλου ἔρωτος μεταξὺ ὁμηλικῶν (1), ἔπειτα περὶ τοῦ μεταξὺ τῶν διαφοροῦ ἡλικίας (2)· μετὰ ταῦτα περὶ ἔρωτος μεταξὺ ὁμηλικῶν διαφοροῦ φύλου (3) καὶ τέλος περὶ τοῦ μεταξὺ διαφοροῦ ἡλικίας καὶ φύλου (4). Πανταχοῦ προϋποθέτομεν ὅτι εἰς πάσας ταύτας τὰς σχέσεις οὐδεμίαν ἐνυπάρχει γενετήσιος διάθεσις, τοῦλάχιστον συνειδητή.

1. Αἱ μεταξὺ ἐφήβων καὶ αἱ μεταξὺ νεανίδων φιλίαι, φέρουν κατὰ κανόνα καὶ ἀκριβῶς προκειμένου περὶ πλουσιωτέρων φύσεων θεμελιώδη ἐρωτικὸν χαρακτῆρα. Ὁ ἐπὶ τοῖς σωματικοῖς προτερήμασι θαυμασμός δημιουργεῖ τὴν γέφυραν, δι' ἧς συναντοῦν ἀλλήλους. Τελεσιουργεῖται βαθμηδὸν ὁμοήχειά τις τῶν ψυχῶν, ἀλλὰ κατ' ἀρχὰς μᾶλλον ἀρμονική τις συνήχησις παρὰ πλήρης κατανόησις. Διότι ἀληθῆς κατανόησις σημαίνει τι πλεον τῆς αἰσθητικῶν χαρακτῆρα φεροῦσης ἐρωτύλου ὄνειροπολήσεως. Ἡ ὑποκειμενικότης τῆς ἐφηβικῆς κατανόησεως παραμένει στενῶς συνδεδεμένη πρὸς τὸν ἴδιον ψυχικὸν ρυθμόν· ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἄλλου ἐκλέγουν ἐκεῖνα τὰ ἐξιδανικευμένα γνωρίσματα, τὰ ὅποια ἀπαίτοῦν παρ' αὐτῆς. Ὁ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ φιλολογία ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τῆς ὄρμῆς καὶ τοῦ ὄθιςμοῦ ἐν χρήσει τεχνικὸς ὅρος διὰ τὴν ἰδιόμορφον ταύτην σχέσιν τῶν ψυχῶν εἶναι «συμπάθεια». Θεραπεύουν ἐνθουσιαστικῶς τὴν συμπάθειαν — κυρίως χωρὶς νὰ προαισθάνωνται διατί. Διὰ τοῦτο διακρίνονται αἱ μεταξὺ ἐφήβων σχέσεις αὗται ἀπὸ τῆς μεταξὺ ἀνδρῶν φιλίας. Δὲν λαμβάνουν τὸν ἄλλον ἐν γένει ὅπως εἶναί, ἀλλ' ἐξαίρουν αὐτὸν ὑπερ-

άνω τῆς πραγματικῆς αὐτοῦ ὄντοτητος. Καί ἐπειδὴ ἡ πρὸς τοῦτο δύναμις πηγάζει ἐκ τῆς ἀνθήσεως τῆς ἰδίας ἐκάστου ψυχῆς, βλέπει κατὰ βάθος ἐκάστος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ φίλου τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἰδανικὴν εἰκόνα, οὐχὶ τὴν ἰδανικὴν ἀτομικότητα τοῦ ἄλλου, ἀκόμη δὲ ὀλιγώτερον τὴν ἰδικὴν του πραγματικὴν ἀτομικότητα (ὅπερ θὰ ἀπῆρται πολὺ μεγαλυτέραν ὀριμότητα). Ὅσακις ἡ ἐρωτικὴ διάθεσις ἐκλείπει ἐπέρχεται πικρὰ ἀπογοήτευσίς ἐπὶ τῇ πραγματικῇ φύσει τοῦ ἄλλου. Ἀπαιτοῦν παρ' αὐτοῦ τὸ ἀπόλυτον. Προβάλλονται βαρεῖαι μομφαί, ὅταν ἡ ὀλοσχερῆς συγχώνευσίς τῶν ψυχῶν δὲν ἐπιτυγχάνεται. Ἀπαιτοῦν κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα ἀπειρῶς πολλὰ παρ' ἐκείνου, ὅπερ καλοῦν φιλίαν. Τὸ ὕλικόν στοιχεῖον, ὃ πρὸς ἐπαφὴν πόθος δύναται νὰ καταστῆ ἐνίοτε πολὺ ἰσχυρὸς. Αἱ ἔφηβοι εἶναι μέχρι ἀσωτείας ἀφειδεῖς εἰς θωπειάς καὶ περιπτώξεις (ἰδίᾳ ὅταν θέλουν νὰ αἰσθανθοῦν ἄλλοι ὅτι αὐτοὶ δὲν μετέχουν τοῦ συνδέσμου τούτου τῶν ψυχῶν). --- Ἀλλὰ κυρίως γενετήσιος ἐπιθυμία δὲν ἐκδηλοῦται· θὰ ἡσθάνοντο αὐτὴν ὡς τι ἀνόσιον. Καὶ τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι τὸ χαρακτηριστικόν. Ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ ἰδανικὸς Ἕλληνας ἔφηβος, δεικνύει τὸν ἐκφυλισμὸν τοῦ ἀποβάλλον τὴν συστολὴν καὶ τὸ δέος τοῦτο. Διότι ὅσον καὶ ἂν προχωρήσῃ ἡ ψυχικὴ συγχώνευσίς, παραμένουν καὶ αἱ ψυχαὶ ἀπειρῶς αἰσχυνηλαὶ ἐναντι ἀλλήλων. «Ἐνταῦθα ὑπάρχουν θεοί».

Πᾶσα τοιαύτη σχέσις ὀδηγεῖ εἰς κρίσιν. Ἐρχονται χρόνοι, κατὰ τοὺς ὁποίους τὸ ἐσωτερικὸν μεταβάλλεται ἢ κατὰ τοὺς ὁποίους συνυφαίνεται τις στενώτερον μετὰ τῆς πραγματικότητος. Διὰ τῆς ἐκκολάψεως τῆς ἀληθοῦς ἀτομικότητος, διὰ τῆς γνώσεως τοῦ πραγματικοῦ ἀνθρώπου, ὅστις οὐδαμῶς χρήζει νὰ εἶναι εὐτελής, συνειθίζουσι νὰ θραύωνται αἱ τοιαῦται φιλίας. Ἐν εὐνοϊκῇ περιπτώσει διασώζονται ἐπὶ νέων βάσεων καὶ εἰς τὸ μέλλον κατόπιν βαρείας κρίσεως περιόδου ἀτελευτήτων ἐξηγήσεων, πικρῶν μομφῶν καὶ ἀγώνων χωροῦντων μέχρι αἰμασσοῦσης φιλαλήθειας. Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις περιπτώσεσι δὲν ἐπέρχεται πλήρης χωρισμὸς τῶν ψυχῶν ἀπ' ἀλλήλων. Διότι τὸ πρῶτιστον μέρος ἀμφοτέρων τῶν ψυχῶν ἔχει συνδεθῆ διὰ τῆς φιλίας ἐκείνης. Ἄλλως θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ διακοπῇ πᾶσα σχέσις ὅχι μόνον πρὸς ὀλόκληρον περί-

οδον τῆς ζωῆς, ἀλλὰ πρὸς τὴν βαθυτάτην πλυσιν εἰς τὴν ζωὴν. Οὕτω παραμένει σιγηλὸς πόνθος, ἴσως χαλαρὸς τις δεσμὸς κατ' ἐπιφάνειαν, ἐν ᾧ εἰς τὸ βάθος ὑποκαίει ἀκόμῃ ἐλαφρῶς ἢ παλαιὰ φλόξ. Τοῦτο συνέβη περὶ τὰς σχέσεις τοῦ Goethe πρὸς τὸν Fritz Jacobi. Κατὰ ὄνειροπόλους ἡμέρας τῆς ἡβῆς ὑπὸ τὸ σεληνόφως τοῦ Ρήνου εἶδον ἐν ἐνθουσιαστικῇ διαθέσει ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Βραδύτερον ἀνεκάλυψαν τὴν διαφορὰν, ἣτις ὑπῆρχεν εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς των. Καὶ ὁμοίως δὲν εἶχον τὴν δύναμιν νὰ χωρισθοῦν ἐντελῶς. Καὶ εἰς τὴν τελευταίαν ἐπιστολὴν τοῦ 72τοῦς Jacobi ὑποτρέμει τὸ αἰῶνιον παρὸν τῆς ἐφηβικῆς ἀγάπης. Τὸ ἰδανικόν, ἕπερ ἡγαπήσαμεν ποτε, διατηρεῖ τὴν ἀλήθειάν του· ὁ φορεὺς αὐτοῦ δύναται νὰ μεταβληθῇ, ὡς μεταβάλλεται ὁ ἀγαπῶν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγάπη αὕτη οὐδέποτε σβῆνει.

2. Ὡς δὲν δυνάμεθα νὰ χωρίσωμεν τὴν ἀγάπην ἀπὸ τῆς φιλίας παρὰ τοῖς ὁμήλιξιν τοῦ αὐτοῦ φύλου κατὰ τοὺς ἐφηβικοὺς χρόνους, οὕτω καὶ προκειμένου περὶ ἐφήβων διαφόρου φύλου, ὅταν τείνουν ψυχικῶς πρὸς ἀλλήλους. Δὲν κατανοοῦν ἀκόμῃ ἑαυτούς. Συχνὰ καλοῦν αὐτὴν ἀγάπην, ἐν ᾧ εἶναι φιλία μόνον, τ. ἔ. καλὴ τις ἄρμονία γνωμῶν καὶ συναισθημάτων. Ἐκ τῆς ἀβεβαιότητος ταύτης γεννᾶται πολὺς πόνος. Πρὸ πάντων διὰ τὸ θῆλυ εἶναι πάντοτε τραγικόν, ὅταν δὲν γνωρίζῃ τὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα ἀναγγέλλουν τὴν ἀληθῆ, τὴν μεγάλην ἀγάπην. Ἀλλὰ κατὰ τὰ ἔτη, περὶ τῶν ὁποίων ὁ λόγος ἐνταῦθα, δὲν ἔρχεται αὕτη καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔλθῃ ἀκόμῃ. Ἡ διαφορὰ τοῦ φύλου συνεπιφέρει ὡς διαρκῶς ἀνανεύμενον θέλγητρον τὴν ἔρευναν τῆς ψυχῆς τοῦ ἄλλου, τὴν ξένην ὀργάνωσιν τῆς ὁποίας προαισθάνονται, ἀλλὰ πόρρω ἀπέχουν ἔτι νὰ κατανοήσουν. Καὶ ἐνταῦθα ἐπίσης παρατηρεῖται ἀπειρος αἰδημοσύνη ἐναντι ἀλλήλων, παρὰ τὴν ἀφέλειαν τῆς περὶ τὴν καθ' ἡμέραν ἀναστροφῆς, παρὰ πᾶσαν τὴν πρὸς ἀλλήλους «συμφωνίαν». Δὲν ὁμιλῶ ἐνταῦθα περὶ τῆς ἐρωτοτροπίας, ἡ ὁποία μιμεῖται τοὺς ἐξωτερικοὺς τρόπους τοῦ ἐρωτος, ἀλλὰ στερεῖται τῆς ἱερότητος του. Τρέφεται ἐν μέρει ἐξ ἄλλων πηγῶν. Ὅμιλῶ περὶ ἐκείνης τῆς νίτα νιουα, ἡ ὁποία ἐξορμᾷ, ὅταν ὁ ἐφηβος θαμβωθῇ διὰ πρῶτην φοράν ὑπὸ τῆς λαμπηδόνης τοῦ νέου φωτός.

Εἰς τὸν βίον τοῦ Felix Dahn εὕρισκομεν πάλιν ἐν καθαρὸν

παράδειγμα. Δεκατετραετής βλέπει διά πρώτην φοράν δεκατριετές κοράσιον, κατοικοῦν εἰς τὴν συνοικίαν του. Ὑφίσταται μεταβολήν. Εἰς αὐτὸ ἀναφέρονται ὅλα αἱ σιγηλαὶ του λατρείαι, εἰς τὴν «Διδώσαν» του. Πολλάκις καθ' ἑκάστην ρυθμίζει τοιουτοτρόπως τὸν δρόμον του, ὥστε ἐν διαστήματι ἑπτὰ ἐτῶν ἐχαιρέτησεν αὐτὴν 2772 φορές. Ἄλλὰ καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα μόλις τολμᾷ νὰ ἀποτείνῃ πρὸς αὐτὴν τὸν λόγον. Ἐλαχίστας μόνον λέξεις ἀντήλλαξαν μετ' ἀλλήλων. Ὀλίγα μόνον ρόδα προσέφερον εἰς αὐτὴν. Ἄλλ' ἐντὸς τῆς ψυχῆς του ἡ κόρη αὐτὴ εἶναι ἡ βασίλισσα, ἡ ὑψίστη κοσμικὴ ἀποκάλυψις. Κατ' οἶκον ἰδρύει πραγματικὴν τελετουργίαν λατρείας τῆς Διδώσης· γεννῶνται πολυάριθμα ποιήματα. Ὁ μακροχρόνιος οὗτος ἰδανικὸς πόθος προφυλάττει αὐτὸν ἀπὸ τῆς κατολισθήσεως εἰς ταπεινὴν ἡδονήν. «Δὲν ἦτο πάθος — ἐν ἡλικίᾳ 14 ἐτῶν! — δὲν ἦτο καὶ βραδύτερον γνησίᾳ ἀγάπῃ· ἄλλως τὸ ἐπεισόδιον θὰ ἐλάμβανεν ἄλλο τέλος, θὰ ἐγίνετο πραγματικὴ «ἱστορία». Οὐδὲν ἄλλο ἀποτέλεσμα ὁμοίως εἶχε πλὴν τῆς συνθέσεως πολλῶν χιλιάδων στίχων καὶ — ἀληθινὰ πολὺ σπουδαῖον — τοῦ γεγονότος ὅτι ἐγένετο δι' ἐμὲ ὁ φύλαξ ἄγγελος τῆς ἀγνότητος..., πρὸς κτήσιν τῆς Διδώσης οὐδεμίαν ἐπιθυμίαν ἔτρεφον». «Ὡς ὁ βασιλεὺς τῶν οὐρανίων ἀψίδων, ὅστις αἰωρεῖται διὰ τοῦ οὐρανοῦ ἐκεῖ ὑψηλὰ ὑπεράνω ἡμῶν ἐπὶ τῶν χρυσοκрасπέδων νεφῶν, ὁ πρὸς τὸ ὕλικόν κάλλος τοῦ ὁποίου πόθος θὰ ἦτο ἀνοσιούργημα, οὕτως ἠωρεῖτο δι' ὅλου μου τοῦ βίου καθ' ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἔτη ἡ ἀκτινοβολοῦσα διὰ τοῦ κάλλους τῆς ἀφωνος, ἀγία αὐτῆ εἰκῶν».

Τὸ ἰδιόρρυθμον τοιούτων ἐνθουσιαστικῶν ὄνειροπόλων σχέσεων ἐκφαίνεται σαφέστερον, ἐὰν παρακολουθήσωμεν τὰ στάδια, τὰ ὁποῖα προηγήθησαν τῆς σχέσεως τῶν δύο φύλων πρὸς ἀλλήλα. Ἴσως δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τρεῖς τυπικὰς φάσεις ἐξελίξεως. Κατὰ τὴν κυρίως παιδικὴν ἡλικίαν (μέχρι τοῦ δεκάτου που ἔτους) εὐρίσκομεν ἐν τε ταῖς παιδικαῖς καὶ τῇ ἀναστροφῇ σχέσεις ἐντελῶς ἀφελεῖς καὶ ἀθῶας. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς παῖδας αἱ σχέσεις αὐταὶ δὲν στηρίζονται ἐπὶ πλήρους ἰσοτιμίας, ἐπειδὴ τὴν ἀξίαν τῶν συντρόφων μετροῦν τὸ πλεῖστον πρὸς τὴν δύναμιν καὶ τὴν τάλημν. Παρὰ ταῦτα τὸ ὅλας ἀσυνείδητον θέλγητρον τῆς διαρχίας τοῦ φύλου κατισχύει ἤδη δοθείσης εὐκαιρίας καὶ ἐκδηλοῦται δι' οἰασθῆ-

ποτε τρυφερᾶς προσοχῆς ἢ παιδικῆς εὐνοίας. Ὁ Spitteler ἐπεχείρησε νὰ περιγράψῃ τὸ στάδιον τοῦτο ἐν τοῖς «Mädchenfeinden» αὐτοῦ. Ἄλλ', ὡς νομίζω, καὶ ἀπὸ ψυχολογικῆς καὶ ἀπὸ ποιητικῆς ἐπόψεως ὄχι μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας. Κατὰ τὴν περίοδον τὴν ἀμέσως τῶν χρόνων τῆς κυρίως ἐξελίξεως προηγουμένην κοινωνικὸν χαρακτῆρα φέρει ὑπεροπτικὸς καὶ πλήρης συστολῆς χωρισμός. Οἱ μείρακες «δὲν ἐνδιαφέρονται διὰ τὰ κοράσια», ταῦτα δὲ — προηγμένα κατὰ τινὰς βαθμίδας ἐν τῇ καθόλου ἐξελίξει — εὐρίσκουν ἐκεῖνους ἀδεξίλους καὶ εὐήθεις. Ἀποφεύγουν ἀλλήλους. Ἄλλ' ἡ ψυχολογικὴ ἐρμηνεία τοῦ φαινομένου τούτου θὰ ἦτο ὅλως ἐσφαλμένη, ἐὰν ὀπισθεν ἀκριβῶς τῆς ἀποκρούσεως ταύτης ἀλλήλων δὲν ἐβλέπομεν τὸ ἀσυναίσθητον ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον ἀμφότερα τὰ φύλα τρέφουν πρὸς ἄλληλα· τοῦτο οὔτε ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ἰδίων ὁμοφύλων ὁμολογεῖται. Καθίσταται ὁμως ὄρατον εἰς τὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ ἴδῃ ἐκ τούτου, ὅτι ἡ διαγωγή τῶν παιδων μεταβάλλεται εὐθὺς ὡς τὰ κοράσια προσέξουν εἰς αὐτοὺς καὶ ὅτι τὰ κοράσια δὲν ἀγνοοῦν πραγματικῶς τοὺς παῖδας. Ἐκεῖνοι ἐπιζητοῦν νὰ ἐμποιήσουν ἐντύπωσιν διὰ μεγαλοπρεποῦς ἐμφανίσεως· τὰ κοράσια ἐξ ἄλλου ἀποβαίνουν σιωπηλότερα, προσέχουν περισσότερον εἰς τοὺς τρόπους ἢ καὶ τολμοῦν, ἐὰν εἶναι ζωνρὰ καὶ πολυάριθμα, ὑπὸ περιστάσεις τινὰς ἐπίθεσιν διὰ λέξεων. Ἄλλὰ νὰ «δῶσουν» εἰς ἄλληλα οὐδὲν ἔχουν κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην τὰ δύο φύλα. Ἐντεῦθεν λοιπὸν δὲν δύναται νὰ αἰτιολογηθῇ ἡ ἀπαίτησις τῆς συνεκπαιδεύσεως.

Ἡ κατάστασις αὕτη ἐξακολουθεῖ ὑφισταμένη κατὰ τὰ ἐξελικτικὰ ἔτη παρὰ πολλοῖς ἐπὶ πολὺν ἀκόμη χρόνον. Ἄλλ' ὁμως ἐνταῦθα χωρίζονται αἱ φύσεις εἰς ἐρωτοτροπούσας καὶ εἰς αἰδημόνως συνεσταλμένας. Οὐδέποτε ἀποτελεῖ ἰδιαζόντως εὐνοϊκὸν σύμπτωμα διὰ τὴν ἐξέλιξιν ἡ ἐναρξίς τῆς «ἐρωτοτροπίας» ἅμα τῇ εἰσόδῳ τῶν παιδων εἰς τὴν περίοδον ταύτην τοῦ βίου. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ζοῦν πολὺ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, δαπανοῦν δύναμιν, χρόνον καὶ χρήματα διὰ πράγματα ἐξωτερικὰ καὶ κατὰ φυσικὸν λόγον γνωρίζουν ἐκ τῶν προτέρων τὸ γυναικεῖον φύλον οὐχὶ διὰ τῶν ἀξιολογωτέρων ἀντιπροσώπων αὐτοῦ. Ἡ ἐνδυμασία αὐτῶν εἶναι ἐπιφογὸς μέχρι τοῦ λαίμοδέτου καὶ τῶν χειροκτίων· ἡ κόμμωσις αὐτῶν μετὰ

τοῦ κυματίζοντος βοστρύχου ἐνδιαφέρουσα, ἡ ὅλη αὐτῶν συμπεριφορά προδίδει τὸν ἄνδρα, ὅστις ἀχρησιμοποιεῖ κατὰ τὰ κρατοῦντα ὅλους τοὺς τρόπους (χωρὶς νὰ τοὺς ἔχη). Τὰ νεαρὰ ταῦτα ζεύγη εἶναι γνωστὰ ἐκ τῶν λεωφόρων τῶν μικρῶν καὶ τῶν μεγάλων ἡμῶν πόλεων καὶ ἐκ τῶν δημοσίων κήπων, οἵτινες ἰδιαιτέρως ἔλκουν αὐτά. Ὁ χορὸς, ὅσον οἰκογενειακὸν καὶ ἀθῶον χαρακτῆρα καὶ ἂν φέρῃ, σπανίως εὐχαριστεῖ τοὺς παῖδας. Διότι κατευθύνει τὴν φιλοδοξίαν αὐτῶν πρὸς ἀσχολίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ὑπάρχει πάντοτε καιρὸς, ὅταν καταστῆ τις ἀνὴρ καὶ οἰκονομικῶς ἀνεξάρτητος. Γνωρίζω πολλοὺς, οἱ ὅποιοι διὰ τοῦ «εὐτυχοῦς» χρόνου τοῦ χοροῦ καὶ τῶν κατ' αὐτὸν ἐρώτων ἐστερήθησαν τοῦ κρατίστου μέρους τῆς ἐξελιξεως αὐτῶν. Διὰ τὰ κοράσια ὁ κίνδυνος εἶναι μικρότερος· εὐρίσκονται ἐντὸς τοῦ βιολογικοῦ των στοιχείου. — Ὁ ἕτερος παιδικὸς τύπος, ὁ συνεσταλμένος καὶ αἰδήμων, προσφέρει τῇ ἀληθείᾳ πολὺ μεγαλύτεραν λατρείαν εἰς τὸ ἄλλο φύλον. Ἡ περικαλύπτει ἑαυτὸν παντελῶς ἐντὸς τῆς εὐθρύπτου ὑπερφηφανεῖας ἢ πλησιάζει μόνον μετ' ἀπείρου συστολῆς ἐκ τοῦ μακράν. «Μὲ τὸ ἐρώθημα εἰς τὰς παρεῖας ἀκολουθεῖ τὰ ἴχνη της καὶ ὁ χαιρετισμὸς της τὸν κάμνει εὐτυχῆ». Ὁ ἰδανικὸς οὔτος πόθος καὶ ἡ ἰδανικὴ αὐτῆ κλίσις καθιστοῦν τὸν ἔφηβον δημιουργικόν, ἐν ᾧ ἡ ἐρωτοτροπία καὶ ὁ χορὸς καθιστοῦν αὐτὸν ἄγονον. Ἐφ' ὅσον ἡ ψυχὴ εἶναι πεπληρωμένη ὑπὸ τῆς εἰκόνας τῆς λατρευομένης κόρης δὲν δύναται νὰ βυθισθῇ εἰς τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ τὸν βόρβορον. Ἐντὸς τῶν σιγηλῶν τούτων βαθῶν τελεσιουργεῖται ἡ παραγωγικὴ δύναμις τῆς ψυχῆς. Ἡ πίστις, καθ' ἣν ὁ κόσμος ἐν γένει κέκτηται ἰδανικὸν περιεχόμενον, πρὸς τὸ ὁποῖον ἀξίζει νὰ τείνη τις, συνδέεται στενῶς πρὸς τὸν τοιοῦτον ἔρωτα. Ὁ μὴ δυνάμενος νὰ ἀγαπήσῃ ἀδυνατεῖ καὶ νὰ πιστεύσῃ. Καὶ ὅστις τὸ μέγα τοῦτο ψυχικὸν κεφάλαιον δαπανᾷ κατ' ὀλίγον καὶ διὰ μικρῶν μόνον νομισμάτων, οὐδὲν κρατεῖ δι' ἑαυτὸν, ἵνα δημιουργήσῃ τι πολυτιμότερον. Κατὰ τοῦτο εἶναι ὁ χρόνος οὔτος τῆς ψυχικῆς ἀνθήσεως κρίσιμος διὰ τὸ βάθος τῆς συνόλου μεταγενεστέρως ἐξελιξεως.

Δὲν πιστεύω ὅτι κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐξελιξεως δύναται νὰ ἀναφανῇ ἀγάπη μεγάλη καὶ γνησίᾳ ἐν τῇ κυρίᾳ τῆς λέξεως σημασία. Τοῦτο εἶναι δύσκολον, διότι διὰ τῶν ὄνειροπόλων τούτων κλί-

σεων ζητεί τις αείποτε παρά πολύ εαυτόν. Δύσκολον επίσης, διότι και ὁ χωρισμός μεταξύ τοῦ πόθου πρὸς ψυχικὴν ἔνωσιν καὶ τοῦ πόθου πρὸς ὀλοσχερῆ ἔνωσιν τῶν ψυχοφυσικῶν ἀτόμων εἶναι ἀκόμη πολὺ εὐρύς. Πλὴν τούτου ἡ ὅλως ἀληθῆς ἀγάπη δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὸ ἰδανικὸν ἐξηρημένων στιγμῶν, ἀλλ' ἀναφέρεται εἰς τὸν ὅλον πραγματικὸν ἄνθρωπον. Ἡ σκηνή, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Goethe εἶδε καὶ ἠγάπησε τὴν Lotte Kestner μόλις θὰ συνεχίσει νεαρὸν ἔφηβον. Διὸ καὶ σπανίως ἐφηβικαὶ συμπάθειαι καὶ κλίσεις ἐξικονοῦνται ὠριμάζουσαι μέχρι τῆς ὑψηλοτέρας ταύτης βαθμίδος, ἐνῶ φίλαι δύνανται νὰ ἀναβλαστήσουν ἐκ τῆς ρίζης ἐκείνης.

Ὁ μερισμός τῶν προσώπων εἰς ἄρρεν καὶ θῆλυ (ἢ εἰς χειραγωγοῦν καὶ χειραγωγούμενον), τὸν ὁποῖον εὐρομεν ἀνωτέρω τελούντα σχετικῶς ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς φυσικῆς διαφορᾶς τῶν φύλων, παρατηρεῖται σχεδὸν πάντοτε ἤδη μεταξύ ὀμηλικῶν. Ἐκφάνεται δ' ὁμοίως σαφέστερον ὅταν πρόκειται περὶ ἔρωτος μεταξύ ἀτόμων διαφόρου ἡλικίας. Πρὸς τούτοις σπουδαιότητα φυσικὰ κέκτηται καὶ ἡ φυσικὴ τῶν φύλων διαφορά. Ἄλλ' ἡ κυρίως ἀντίθεσις μεταξύ ἀτόμων διαφόρου ἡλικίας γεννᾶται ἐκ τούτου, ὅτι μονομερῶς συγκεντρωμένη καὶ ἐπομένως ὀρίζουσα ψυχὴ ἴσταται ἔναντι μιᾶς ἀδιαιρέτου, κατὰ τὸ ἥμισυ ὑπνωττούσης καὶ ἀφελῶς δεχομένης.

3. Ἡ σχέσις αὕτη ἐμφανίζεται παρά τῷ ἄρρενι γένει ἐν τῇ μορφῇ τοῦ μεταξύ ἐφήβου καὶ παιδὸς ἔρωτος ἢ τοῦ μεταξύ τοῦ ὀρίμου ἀνδρὸς καὶ τοῦ ἐφήβου. Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ἡ πρεσβυτέρα ἡλικία ἔχει νὰ δώσῃ εἰς τὴν νεωτέραν τι, πρὸς τὸ ὁποῖον στρέφεται ὁ πόθος της. Ἄλλ' ὅτι συγχρόνως νὰ παράσχῃ καὶ ἡ νεώτερα εἰς τὸν πρὸς πνευματικὴν γένεσιν καὶ παραγωγὴν πόθον τι, ὑπερ ἢ πρεσβυτέρα δὲν κέκτηται πλέον καὶ τοῦ ὁποίου τὴν ἔλλειψιν συναισθάνεται μετ' ἄλγους.

Ἡδὴ ὁ μόλις εἰς τοὺς χρόνους τῆς ψυχικῆς ἀφυπνίσεως εἰσεληθὼν αἰσθάνεται βαθύτερον διαφέρον διὰ τὸν παῖδα, δι' ὃν εἶναι ἐπιθύραις ἡ μεγάλη αὕτη ἀνατροπή. Θὰ ἐπεθύμει νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὸν προστατεύων διὰ ταύτης τῆς ὁδοῦ, συγχρόνως δὲ συνηγεῖ κρυφίως τις πόθος πρὸς τὸν περικεκαλυμμένον παιδικὸν βίον ὡς πρὸς ἀπολεσθέντα τινὰ παράδεισον. Πρεσβύτερός τις ἐφηβος γράφει: «... Ἀφ'

έτέρου δέον ή άγωγή αύτη να οδηγήση ήμās εις ώριμον, άνδρο-
 πρεπή διάπλασιν τής ζωής, ίνα εκ παιδων, ολίτες παίζουν και
 όνειρεύονται, χωρίς να έρωτούν περι του Πόθεν και Ποϋ, κατα-
 στώμεν έφηβοι, ολίτες γνωρίζουν ότι εκ τών μυρίων δυνατοτήτων
 τής ζωής όφείλουν να δράξωνται μιās, χάριν τής όποιας περιορί-
 ζουν και συστέλλουν έαυτούς και εις την διαμόρφωσιν τής όποιας
 άφιερουνται έν συνειδήσει τής αναλαμβανομένης ευθύνης. Είναι
 συγκινητικόν να βλέπη τις την όδύνην του άφυπνιζομένου παιδός,
 όστις αναγκάζεται να μάθη πόσον ολίγα γινώσκει ή ζωή, εις την
 όποιαν εισέρχεται, περι τών ποθεινών βασιλικών στεμμάτων τών
 παιδικών του όνείρων (και χρήζει όλης τής αγάπης άληθούς παι-
 δαγωγού, ίνα ή άφύπνις αύτη αποβή ίσχυρά, καρποφόρος δύ-
 ναμις του παιδός)». Ένταϋθα εκφαίνεται σαφέστατα τό παιδα-
 γωγικόν στοιχείον, τό έν παντί έρωτι ύποκρυπτόμενον, ή δύναμις
 αύτη άμοιβίας προς τά άνω μορφώσεως. 'Ο Grillpar-
 zer ήσχολήθη δια μακρών περι τό θέμα τουτο έν τῷ σχεδιάσματι
 συνεχίσεως του Faust του Goethe, δια τής όποιας έσκόπει να
 οδηγήση την προς τόν Ύπεράνθρωπον ροπήν εις την ήδύτητα του
 αυτάρκους περιορισμού. «Προϋτιθέμην να παραστήσω αυτόν
 συναντώμενον μετά παιδός μόλις άφυπνιζομένου, του όποίου να
 γίνη διδάσκαλος και φίλος». Και ό έρωσ οϋτος ώσαύτως έχει
 βαθείας μεταφυσικās βάσεις, τ. έ. την δύναμιν τής παρατηρήσεως
 τής φύσεως, όταν αποκαλύπτη αύτη την έν τῷ ανθρώπῳ άνθησιν.
 Έξ άλλου ό πόθος προς τόν ύψηλότερον βίον είναι έξ ίσου ίσχυρός.
 «Διατί λοιπόν δέν δύναται οίσοδήποτε ένήλιξ να έχη την μεγαλο-
 φροσύνην να άσχοληθῆ περι έμέ;» αναγινώσκομεν έν τῷ ύπό τής
 Chaalotte Bühler δημοσιευθέντι ήμερολογίῳ. 'Από τής έπί-
 ψεως ταύτης έξεταζόμενος ό έρωσ είναι ό πόθος προς την εύσταθῆ,
 ώριμον ψυχῆν, προς τό έν πλατωνικῆ έννοία κ α λ λ ο ς τ ῆ ς
 σ ο φ ί α ς, τό μη παριστῶν πλέον έαυτό μόνον δια τής σωματικῆς
 χάριτος, προς λυτρωτήν τέλος άπολυτρούντα από τής έρημίας,
 την όποιαν έμβάλλει εις την ψυχῆν ή έλλειψις κατανοήσεως αύτῆς
 ύπό τών άλλων. Εις τās πλείστας περιπτώσεις τών σχέσεων τών
 έφήβων προς άληθῆ οδηγόν — από τών χρόνων τών γερμανικῶν
 κοινοτήτων (ragi) μέχρι τών ήμερῶν ήμῶν, καθ' άς ή χειραγω-

γία είναι μάλλον πνευματική, — ὁ ἔρωσ ἀποτελεῖ τὸν ἰσχυρόν, ὑπὸ τῆς φύσεως αὐτῆς σφυρηλατηθέντα δεσμόν. Δὲν ἐλλείπει ὡσαύτως ἀπὸ τῶν σχέσεων μεταξύ τῆς ἐφήβου καὶ τῆς νεαρᾶς γυναικὸς ἢ τῆς ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας τελούσης ὄριμου γυναικὸς. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην προστίθεται τὸ στοιχεῖον, ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ αὐτῶν θαυμάζουν αἱ ἐφηβοὶ τὰς μεμνημένας εἰς τὸ μέγα μυστήριον τοῦ φυσικοῦ προορισμοῦ τῆς γυναικὸς.

Ἄλλὰ καὶ ἀνευ αὐτοῦ ἀναπτύσσεται ὁμόφυλος ἔρωσ μεταξύ τῶν γυναικῶν. Ἐν τοῖς δύο ἡμερολογίοις νεανίδων, ἅπερ ἔχουν δημοσιευθῆ, δὲν ὀφείλεται εἰς ἀπλήν σύμπτωσιν ὅτι τὸ μέγα καὶ θεμελιώδες θέμα τῆς ζωῆς ἀποτελεῖ ἀπὸ τῆς πρώτης σχεδὸν μέχρι τῆς τελευταίας σελίδος ἐνθουσιαστικὴ λατρεία διδασκαλίσσης τινός, διαρκὲς συναίσθημα ἐξάρσεως, λατρεία, ἀπογοήτευσίς καὶ ἐπαναζήτησις, ἐν μιᾷ δὲ περιπτώσει σαφέστατα χωρὶς νὰ ἀνταποκρίνεται τὸ ἐνθουσιαστικῶς φιλούμενον πρόσωπον. "Ὅστις ἤθελε πιστεύσει ὅτι αἱ ἐφηβοὶ ὄνειροπολοῦν ἐνθουσιαστικῶς διδασκάλους μόνον, ἔχει παντελῶς ἐσφαλμένην ψυχολογικὴν ἀντίληψιν τοῦ φαινομένου: βλέπει αὐτὸ ὑπὸ τὸ κράτος φυσιολογικῶν προκαταλήψεων. Διότι ἡ πλήρης πόθου ἀγάπη αὕτη συχνὰ οὐδὲν ἄλλο εἶναι παρά ἡ ὁρμὴ πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τῆς εἰρκτῆς τῆς ἀτομικότητος. Ζητοῦν «γεφύρας», ἀλλ' ἐννοεῖται, γεφύρας, αἵτινες ὁμοιάζουν πρὸς οὐρανίαν ἀψίδα καὶ σπανίως μετάγουσιν εἰς τοὺς π ρ α γ μ α τ ι κ ο ὺ ς ἀνθρώπους. «Διαρκῶς πρέπει νὰ εἶμαι μόνη, μόνη. Παντέρημος, παντέρημος εἶναι κανεὶς πάντοτε». Τότε ἀναδύονται σιγηλὰ ἰδανικαὶ εἰκόνες ἐκ τῆς ψυχῆς, εἰκόνες ἀνθρώπων, οἵτινες γινώσκουσιν νὰ ἐρμηνεύουσιν τὸ κάλλος καὶ τὸν πλοῦτον τῆς ζωῆς. Ἄλλ' ὅταν ἀδυνατοῦν, δὲν ἐπανερχεται μόνον ἡ ἐρημικὴ μόνωσις, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ἡ μεγάλη ἀηδία πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὴν ζωὴν.

Ἡ σημερινὴ κίνησις τῶν ἐφήβων ὀφείλει κατὰ πολὺ τὴν γένεσιν αὐτῆς καὶ εἰς τὸν ἔρωτα τοῦτον τῆς ἀμοιβαίας πρὸς τὰ ἀνω μορφώσεως. Ἡ σχέσις τῶν σταδίων τῆς ἡλικίας πρὸς ἀλληλα εἶναι προφανὲς ὅτι βασίζεται ἐνταῦθα ἐπὶ παιδαγωγικοῦ τινος θεμελιώδους πάθους, ὅπερ δέον νὰ νοηθῆ ὡς κοινὴ λατρεία τοῦ ἰδανικοῦ καὶ τοῦ θαμβοῦντος αὐτοῦ κάλλους. Οἱ νεώτεροι ἀπαντοῦν ἐνταῦθα ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἐξηγοῦν εἰς αὐτοὺς τὰ πρῶτα αὐ-

τῶν ἐπὶ τῆς ζωῆς βλέμματα μετὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ἐνθουσιῶντος προφήτου καὶ γίνονται ὀδηγοὶ των. Ἀλλὰ καὶ ὁμηλικες ὡσαύτως συναντῶνται ὡς οἱ μυστικοὶ συνωμόται καλυτέρου κόσμου. Ἐννοεῖται ὁμως ὅτι τοιοῦτοτρόπως ἀπόλλυται, ὡς φαίνεται, μέρος τι ἐκ τοῦ δ η μ ι σ υ ρ γ ι κ ο ὕ κέντρου, ὅπερ σημαίνει ἡ ἡρεμία, ἐκ τῆς γονίμου δυνάμεως τοῦ ἀνεκπληρώτου πόθου.

Ὁ Σωκράτης, ὡς ὁ Πλάτων ἔγραψεν αὐτόν, παραμένει ὁ αἰώνιος ἀπόστολος τοῦ ἔρωτος τούτου, καὶ ἐὰν ἀκόμη ἐχρησίμευσεν εἰς αὐτόν, τὸν παντελῶς ὄριμον, μόνον ὡς τὸ σκεῦος, εἰς τὸ ὁποῖον ἐνέχεεν ἀγάπην ὑψηλοτέρας ἀνταυγείας. Ἐγνώριζεν ὅτι οὕτω κατενόουν αὐτόν. Τὸ δὲ αἰώνιον θέλγητρον τῆς πρὸς καθορισμὸν καὶ διάπλασιν ἱκανῆς ἐτι ἐφηβικῆς ψυχῆς ἀπετέλει καὶ τὴν μεταφυσικὴν αὐτοῦ βίωσιν, πρὶν ἀκόμη ὁ μαθητῆς του Πλάτων περιενδύσει αὐτὴν διὰ τῆς κατὰ τὸ ἥμισυ μυστικίζουσης ποιήσεως τοῦ ἀθανάτου Συμποσίου.

«Γιατί Σωκράτη ἀδιάκοπα στὸν ἐφηβὸν ὁ νοῦς σου;
 Ἴποτε πῶς ψηλότερα δὲν βρῆκες ἀπ' αὐτό;
 Γιατί τὸ μάτι σου ἔστρεφες σ' αὐτόν ὡς πρὸς θεόν σου
 Πρὶν ἢ στὸν Ὀλυμπο ριχθῆς ὡς λαῖλαψ, ὡς τυφῶν;

Ὅποιος σκεθῆ τὸ ὕψιστο, τὸ ζωντανὸ λατρεῖ
 Κι' ὅποιος ποθεῖ τὴν ἀρετὴν τὸν κόσμον μελετᾷ
 Καὶ ὁ φιλόσοφος αὐτὸς τὴν καλλονὴν θηρεύει
 Ἄφ' οὗ θεὸς ἡ ἀρετὴ θεὸς κι' ἡ εὐμορφιά»⁽¹⁾.

Τὰ εἶδη τοῦ ἔρωτος τούτου προσεγγίζουν σὺν τῇ προοιούσῃ διαφορᾷ τῆς ἡλικίας ὀλοὲν περισσότερο πρὸς καθαρῶς πνευματικὴν ἀγάπην καὶ πρὸς πνευματικὴν κατανόησιν. Παραμένει μόνον ὁ χαρακτήρ τῆς ἀντιθετικῆς ἐπαφῆς, τῆς ἀποκαλύψεως ἰδιομόρφων δυνάμεων, μετ' αὐτοῦ δὲ ἡ ἀμοιβαία γονιμοποιήσις καὶ ἡ πνευματικὴ γέννησις καὶ παραγωγή.

4. Ἡ ἐρωτικὴ κλίσις πρὸς πρεσβύτερα πρόσωπα τοῦ ἑτέρου φύλου φαίνεται ὑφισταμένη ἀρκετὰ ἐνωρὶς παρὰ ταῖς ἐφήβους,

1. Hölzelin. Πρβλ. τὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐρως» πραγματείαν μου ἐν τῷ ἔργῳ μου «Kultur und Erziehung», β' ἐκδ. ἐν Λειψίῳ 1923.

ἐν ᾧ παρά τοῖς ἐφήβοις ἀναφαίνεται μόλις βραδύτερον, οἶονεὶ ὡς τὸ ἐπιστέγασμα τοῦ φαινομένου τῆς ἐφηβικῆς διαπλάσεως.

Δὲν δεσμεύει μόνον ὁ διδάσκαλος τὰς ἐνθουσιαστικῶς συμπαθούσας ψυχὰς τῆς θήλεος νεολαίας. Ἡ λατρεία αὕτη, ἀσκουμένη ὑπὸ ὀλοκλήρων τάξεων ἀλληλεγγύως, προσλαμβάνει συχνὰ αὐτὸ τοῦτο νοσηρὰς ἐν τῷ πυρετῷ αὐτῶν μορφάς. Εὐρίσκονται σημεῖα φετιχισμοῦ, παράδοξοι δὲ ἰδεοληψία εἶναι δυνατὸν νὰ συγκερασθοῦν μετ' αὐτῆς. Ἄλλὰ καὶ βραδύτερον συμβαίνει οὕτω ἡ γυναικεία ψυχὴ δὲν διατηρεῖ μόνον ἀπέραντὸν τινα εὐγνωμοσύνην δι' ὅ,τι παρέχεται εἰς αὐτὴν ὑπὸ ὠρίμων ἀνδρῶν πρὸς διάπλασιν καὶ προαγωγὴν αὐτῆς, ἀλλ' εἶναι προσκεκολλημένη εἰς τὸν προσωπικὸν μεσίτην, ὅστις ἐγένετο ὁ φορεὺς. Παρορῶσα πλήρως ἢ ἐν μέρει τὸν πραγματικὸν ἀνθρώπον, ὅστις ζῆ ὑπ' αὐτόν, ἀφιεροῦται δι' ὅλης αὐτῆς τῆς δυνάμεως εἰς τὸ πρόσωπον, διὰ τοῦ ὁποῦ ἐμφανίζεται εἰς αὐτὴν ἐναργῶς ἐνσωματωμένον τὸ ἀξιολογικὸν περιεχόμενον τοῦ βίου. Ἡ ἐξήγησις τῆς ἐνθουσιαστικῆς ταύτης κλίσεως ὡς γνησίας ἀγάπης γίνεται πηγὴ μεγάλων ψυχικῶν περιπλοκῶν, διότι ἀπ' αὐτῆς, πλὴν πολλῶν ἄλλων, ἐλλείπει τὸ σπουδαιότατον τοῦτο, δηλ. αἱ κοιναὶ ἐντὸς τῆς στερεᾶς γῆς ρίζαι. Ἄλλ' ἡ πλαστικότης τῆς γυναικείας φαντασίας, ἡ ὁποία προσοικειοῦται πάσας τὰς ἀξίας ὑπὸ τὴν μορφήν τῶν προσώπων ἅτινα νομίζονται φορεῖς αὐτῶν, ἡ δύναμις ὅπως διαμορφώνη τὸ προσλαμβανόμενον καὶ ὅπως ἀφήνη αὐτὸ νὰ ἀναπτυχθῇ ἡσυχῶς καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ, εἶναι ἔκφρασις τῆς μεγάλης βουλήσεως τῆς φύσεως. Ἴνα ἐξυτηρηθῶσιν αὐτὴν εἶναι ἀνάγκη τὰ τέκνα αὐτῆς καὶ νὰ ὑποστοῦν ταλαιπωρίας.

Μεταξὺ πατρὸς καὶ θυγατρὸς ἐνυπάρχει ἤδη κατὰ κανόνα τι ἐκ τῆς θεμελιώδους ταύτης σχέσεως. Ἐν τῇ μεταξὺ υἱοῦ καὶ μητρὸς σχέσει ἐκφαίνεται αὕτη ὀλίγον παρηλλαγμένη. Πᾶν καθ' ἑαυτὸ μονῆρες καὶ μονομερῆς ἀτομικὸν πνεῦμα τελειοῦται μόνον διὰ τῆς ἐπαφῆς πρὸς συμπληροῦσαν καὶ διαπλάσσουσαν ἀρχήν. Οὕτω δύναται ὁ ἐφηβος νὰ τελῆ εἰς σχέσιν πρὸς ὠριμωτέρας γυναῖκας, ἡ ὁποία δὲν εἶναι κυρίως ἀγάπη, ἀλλὰ δύναται νὰ εἶναι πνευματικῶς περισσότερον τῆς ἀγάπης. Ἡ πλαστικὴ δύναμις τῆς καθ' ἑαυτὴν ἀποτετελεσμένης γυναικείας ψυχῆς ἀσκεῖ ἀπαρα-

μίλλητον επίδρασιν ἐπὶ τοὺς ἐφήβους ἀκριβῶς ἐκείνους, οἵτινες ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς των παλαιου καὶ ἐργάζονται πρὸς ἀποτελέσειν ἑαυτῶν. Οὐδὲν ἴσως ἐκ τῶν μεγάλων ἡμῶν πνευμάτων ἐγένετο ὅ,τι ἡμεῖς τιμῶμεν ἐν αὐτῷ, χωρὶς νὰ δώσῃ εἰς τὴν ψυχὴν του τὰ μέτρα, ἅπερ εὑρεν ἐν τῇ θεωρίᾳ τετελειωμένης γυναικότητας. Τοῦτο ἐσήμαινε διὰ τὸν Goethe ἡ κυρία von Stein, ἡ κυρία von Kalb διὰ τὸν Schiller, ἡ Σωσάνη Gontard διὰ τὸν Hölderlin. Ἡ Ἐρρικέτη Herz ἐγένετο ἡ μορφώτρια τοῦ νεαροῦ Humboldt καὶ ἔπειτα πάλιν τοῦ νεαροῦ Schleiermacher. Ἡ Malwida von Meysenbug ἐνέσταξεν ἐπὶ τινα χρόνον γαλήνην καὶ εἰρήνην εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Nietzsche. Μητρικὴ τις ἀρχὴ συνεργεῖ ἀναμφιβόλως ἐνταῦθα. Ἄλλὰ καὶ τοῦτο εἶναι ἔρωσ. Διότι πᾶν ὅ,τι ἐκπηδᾷ ἐκ τοῦ πόθου πρὸς παροχὴν μορφῆς εἰς τὴν ἐσωτερικὴν δαψίλειαν, φέρει ἐν ἑαυτῷ τὰ γνωρίσματα τῆς ἐφηβικῆς ταύτης ἀγάπης

Καὶ ὁμῶς εἶναι ἀνάγκη σπουδαίας τινὸς προσθήκης, δι' ἧς καὶ περατοῦμεν τὸ παρὸν κεφάλαιον. Ἡ δύναμις τοῦ ἔρωτος τούτου κατὰ πάσας αὐτοῦ τὰς μορφὰς ἀντλεῖται ἀφθονώτερον ἐκ τοῦ ἰδίου ἐνδομύχου βίου ἢ ἐκ τοῦ πραγματικοῦ προσώπου, εἰς τὸ ὅποῖον οὗτος ἀναφέρεται. Τὰ ἰδανικὰ ταῦτα γεννᾷ ἡ ἀνθισις τῆς ψυχῆς. Τὸ δῶρον τοῦ βλέπειν γησίαν ἀξίαν δὲν εἶναι ἀκόμη οὔτε εὐσταθὲς οὔτε ἀσφαλές. Ἄρκετὰ συχνὰ προσηλοῦται ἡ ἀγάπη ἐν τῇ ἀμηχάνῳ ἐνδείᾳ αὐτῆς εἰς ἀντικείμενον λίαν ἀνάξιον, εἰς τὸ ὅποῖον δανεῖζει ἰδανικὰ γνωρίσματα εἰλημμένα ἐκ τῆς ὑπερεκχειλιζούσης αὐτῆς δυνάμεως. Ἡ Laura τοῦ Schiller δὲν φαίνεται νὰ ἦτο ὅ,τι ἐκεῖνος ἐβλεπεν ἐν αὐτῇ. Καὶ αὐτὴ ἡ Διοτίμα τοῦ Hölderlin δὲν ἐμφανίζεται ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτῆς ὑπὸ τὸ θαμβοῦν φῶς τῆς ἀθανάτου ἐκείνης ἐρωμένης. Ἄλλ' ἡ ἐρωτύλος ψυχὴ περικαλύπτει ὄχι μόνον τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸν κόσμον ὀλόκληρον δι' αὐλοποιούντος, ἐξιδανικεύοντος πέπλου. Ἐρχονται στιγμαὶ ἀλγεινοτάτης ἀφυπνίσεως, μάλιστα δὲ ὅταν ἡ ἰδία ἰδανικεύουσα δύναμις ἐλαττοῦται. Θὰ ἡδύνατό τις νὰ ἐκφράσῃ τὸ πρᾶγμα διὰ τῆς ἐξῆς ἀκόμψου εἰκόνης: οἱ πραγματικοὶ ἄνθρωποι εἶναι συχνὰ οἱ ὀρθοστάται κρεμαστήρες, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀναρτοῦν οἱ ἐφηβοὶ τὰ χρυσοποικίλτα

ἐνδύματα τῆς φαντασίας τῶν. Τὸ ἀκούσιον τοῦτο ὑπουργημα δύναται νὰ εἶναι ἐνίοτε καὶ διὰ τὸν εἰς ὃν ἀναφέρεται λίαν φορτικόν. Σχετικῶς πρὸς τὸ σχέδιον ἐκεῖνο τοῦ Faust λέγει ὁ Grillparzer τὰ ἀκόλουθα· «Ἀγαπῶμεν ἐν τῷ χρόνῳ τὴν εἰκόνα μόνον, τὴν ὁποῖαν ἡ φαντασία ἡμῶν ζωγραφεῖ· ἡ κόρη, τὴν ὁποῖαν πιστεύομεν ὅτι ἀγαπῶμεν, δὲν εἶναι ἄλλο παρά τὴν ὀθόνην, ἐπὶ τῆς ὁποίας παραθέτει ἐκείνη τὰ χρώματα. Ἀντελήφθην ποτέ τινα νὰ λέγῃ (ἡ ἡμῶν ἐγὼ ὁ ἴδιος;) ὅτι ἐραῖται, ἀλλ' ὅτι δὲν γνωρίζει τίνος. Οὐδέποτε ἤκουσα λόγον ἀληθέστερον καὶ τὸν ἔφηβον ἀκριβέστερον χαρακτηρίζοντα».

Ἄλλ' ἡ ἀλήθεια αὕτη δὲν στερεῖ αὐτὸν τοῦτον τὸν ἔρωτα τῆς ἀξίας του. Μόνον ἡ δημιουργικὴ αὐτοῦ λειτουργία καὶ ἡ διὰ τὴν αὐτανάπτυξιν σημασία αὐτοῦ γνωρίζονται καθαρώτερον. Ὡς ἡ περὶ τὴν τέχνην ἐνασχόλησις καὶ ὁ πρὸς τὸν ἠθοποιὸν πόθος χρησιμεύουν πρὸς τὴν εὐρυσιν τοῦ ἐσωτερικοῦ βίου, οὕτω χρησιμεύει ὁ ἔρωσ πρὸς τὴν ἐξ ὑψωσιν αὐτοῦ. Οὐδέποτε θὰ ἐμάνθανον οἱ ἄνθρωποι τί εἶναι τὸ ἰδανικόν, ἐὰν δὲν εἶχον τὴν δύναμιν νὰ βιοῦν καὶ νὰ αἰσθάνωνται ἐρωτικῶς. Τὰ πάντα, ἢ τε ζωὴ καὶ ἡ ὑπνώττουσα φύσις, ἐξωραίζονται ἐντὸς τοῦ φωτός τούτου. Ἐν τῷ ἔρωτι διεισδύουν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ πληροῦν αὐτὴν κυρίως δημιουργικαί, εἰδοπλαστικαί, πρὸς τὰ ἄνω ρέπουσαι κοσμικαὶ δυνάμεις. Ἡ μυστικὴ ἐνότης φύσεως καὶ πνεύματος ἀποκαλύπτεται ἐνταῦθα· ἡ γενεσιουργὸς δύναμις τῆς φύσεως μετὰ τῆς καταρασσοῦσης αὐτῆς πλησμονῆς, μεταπίπτουσα κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἀνθήσεως τῆς ψυχῆς εἰς τὸ πνευματικόν, συνεχίζεται ὡς ἰδεατὴ γένεσις (1). Τί βλέπτει ἂν αἱ ἰδέαι παραμένουν τὸ κατ' ἀρχὰς δια-

1. Ἀπὸ τὴν πάλην τὴν ἀρχέγονον τῶν σκοτεινῶν,

Τῶν πρωτουργῶν δυνάμεων ἕως αὐτῆν

Τῶν ζωϊκῶν χυμῶν τὴν πρῶτην ἐκχυσιν,

Ποῦ ὄλη ἀπὸ τὴν ὄλην καὶ ἀπ' τὴν δύναμιν

Δύναμις νέα μυριόκρουτος κυλᾷ,

Φουσκάνει μυστικὰ τὸ πρῶτο λούλουδο,

Ε.γ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τρίβουσαι ἐν τῷ Ἐπέκεινα ὡς μακρinoὶ ἀστέρες, «ἐπέκεινα τῆς οὐσίας»; Ἔρχεται τέλος ἡ ὥρα, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐνοῦνται στερρῶς μετὰ τῆς ὕλης τῆς σκληρῆς πραγματικότητος εἰς σταθερὸν σχῆμα. Μετὰ ταύτης τῆς «ἀριστοτελείου τροπῆς» ἔληξεν ἡ ὠρίμανσις ἤρχισε πλέον ἡ ὠριμότης.

Κι' ἐπάνω στῆς ἰδέας τὴν νεανικὴν ὁρμὴν
 Ποῦ ἀναγεννιέται ἡ φύσις δημιουργικὴ
 Μιὰ δύναμι ξανοίγω, μιὰ συνύφανσι
 Καὶ μιὰν ὁρμὴν σὲ κόσμον ὑψηλότερον.

(Schelling)